

Utgiftsram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Till finansutskottet

Finansutskottet har gett civilutskottet tillfälle att yttra sig över Budgetpropositionen för 2016 – Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor (prop. 2015/16:1) och motioner som kan komma att väckas med anledning av propositionen i de delar de berör utskottets beredningsområde.

Civilutskottet begränsar sitt yttrande till de förslag i propositionen och motionerna som gäller utgiftsramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Utskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag om utgiftsramen för 2016 samt de preliminära ramarna för 2017 och 2018 och avstyrker motionsförslagen.

I yttrandet finns fem avvikande meningar (M, SD, C, FP respektive KD).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionens yrkande 6 i denna del föreslår regeringen att utgiftsramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik ska uppgå till 7 064 024 000 kronor 2016. Regeringen föreslår även i yrkande 9 i denna del att riksdagen som riktlinje för regeringens budgetarbete ska godkänna att utgifterna för 2017 och 2018 beräknas till 7 004 respektive 7 015 miljoner kronor för utgiftsområde 18. Propositionen bygger på en överenskommelse mellan regeringen och Vänsterpartiet.

Motionerna

I fem partimotioner lämnas förslag om förändringar av ramen för utgiftsområde 18 för 2016 respektive 2017 och 2018 i förhållande till regeringens förslag. Dessa förslag läggs fram i motionerna 2015/16:3043 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkandena 3 och 4, 2015/16:761 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6, 2015/16:3223 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkandena 3 och 4, 2015/16:3244 av Jan Björklund (FP) yrkandena 3 och 4 samt 2015/16:2512 av Andreas Carlson m.fl. (KD) yrkandena 3 och 4, samtliga yrkanden i denna del. I motionerna från Moderaterna, Centerpartiet respektive Kristdemokraterna har förslag dessutom lagts fram om en preliminär ram för 2019.

I följande tabeller redovisas dels regeringsförslaget samt motionsförslagen till utgiftsram för utgiftsområde 18 för 2016, dels motsvarande förslag till preliminära utgiftsramar för utgiftsområdet för 2017 och 2018. Förslagen i partimotionerna redovisas som avvikelse från regeringens förslag.

Förslag till utgiftsram för utgiftsområde 18

Beloppen anges avrundade till miljoner kronor

År	Regeringen	M	SD	C	FP	KD
2016	7 064	-5 880	-4 961	-5 901	-5 923	-5 983

Förslag till preliminära utgiftsramar för utgiftsområde 18

Miljoner kronor

År	Regeringen	M	SD	C	FP	KD
2017	7 004	-5 830	-5 400	-5 852	-5 876	-5 933
2018	7 015	-5 830	-5 400	-5 852	-5 879	-5 933

Utskottets ställningstagande

Civilutskottet föreslår att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik för 2016 och de preliminära utgiftsramarna för utgiftsområdet åren 2017 och 2018. Motionernas förslag om utgiftsramen bör avstyrkas.

Civilutskottet kan konstatera att det förslag till utgiftsram som regeringen har utarbetat i samarbete med Vänsterpartiet ger utrymme för omfattande och angelägna satsningar på de områden som faller inom utgiftsområde 18, dvs. bostadspolitiken och konsumentpolitiken. Regeringens förslag innebär att utgiftsramen bestäms till ett belopp som är mer än fem gånger större än under föregående valperiod. Den utökade ramen är avsedd att användas för såväl nya stödformer med inriktning på bostäder och skollokaler som höjda myndighetsanslag för att finansiera vissa särskilda insatser eller för att möta en ökad arbetsbelastning.

En otillräcklig nyproduktion av bostäder under en följd av år har bidragit till dagens omfattande bostadsbrist i stora delar av landet. Civilutskottet kommer senare i höst att ta ställning till regeringens anslagsförslag för utgiftsområde 18 som innebär att det inrättas två anslag för satsningar som syftar till att bidra till ett ökat bostadsbyggande. Det gäller dels ett statsbidrag till kommuner som bidrar till ett ökat bostadsbyggande, dels ett investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande. I delar av det befintliga bostadsbeståndet är det mycket angeläget att öka takten på renoveringar och energieffektiviseringar. Regeringens förslag om ram ger även utrymme för ett ekonomiskt stöd med denna inriktning. Många skollokaler runt om i landet erbjuder en undermålig arbetsmiljö, och det finns brister i utemiljön vid skolor, förskolor och fritidshem. Regeringens förslag innebär att det kan ges statsbidrag för att åtgärda dessa brister. Inom det konsumentpolitiska området ger regeringens ramförslag utrymme för ökade insatser som syftar till att fortsätta arbetet med att bl.a. utveckla en effektiv konsumentupplysning, stärka konsumentskyddet och främja en hållbar konsumtion. Det gäller bl.a. de föreslagna anslagshöjningarna till Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden.

När det gäller de alternativa förslag för utgiftsområde 18 som läggs fram i fem partimotioner kan utskottet först konstatera att samtliga innebär en väsentligt snävare utgiftsram än vad regeringen föreslår. De fyra borgerliga partierna avvisar helt förslagen om satsningar på nyproduktion av bostäder, utvecklad kommunal planering och ärendehantering, energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer samt en bättre skolmiljö. I övrigt skiljer sig dessa partiers förslag åt på ett antal punkter när det gäller de bakomliggande förslagen om anslagsförändringar. Mest påtaglig är skillnaden i synen på vikten av konsumentpolitiska satsningar, där ett av partierna föreslår en utgiftsram som i förhållande till regeringsförslaget utgår från en minskning

av fem av anslagen, bl.a. för Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden. Det skulle innebära att dessa myndigheter inte ges möjlighet att svara upp mot bl.a. ett ökat behov av konsumentupplysning och en ökad ärendetillströmning i konsumentärenden som är relaterade till EU-lagstiftningen på området.

Sammanfattningsvis anser civilutskottet att det inte anförs något i partimotionerna om utgiftsområde 18 eller i de bakomliggande anslagsförslagen som kommer att behandlas senare i höst som motiverar utskottet att föreslå någon ändring i de nu aktuella regeringsförslagen om utgiftsramar. Civilutskottet förordar alltså att finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för 2016 och de preliminära ramarna för 2017 och 2018 för utgiftsområde 18.

Stockholm den 22 oktober 2015

På civilutskottets vägnar

Caroline Szyber

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Caroline Szyber (KD), Hillevi Larsson (S), Ewa Thalén Finné (M), Lars Eriksson (S), Roger Hedlund (SD), Carl-Oskar Bohlin (M), Ola Johansson (C), Emma Hult (MP), Leif Nysmed (S), Mikael Eskilandersson (SD), Robert Hannah (FP), Johanna Haraldsson (S), Shadiye Heydari (S), Mats Green (M), Maria Malmer Stenergard (M), Lotta Johnsson Fornarve (V) och Eva Lindh (S).

Avvikande meningar

1. Utgiftsram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (M)

Ewa Thalén Finné (M), Carl-Oskar Bohlin (M), Mats Green (M) och Maria Malmer Stenergard (M) anför:

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka förslagen i Moderaternas partimotion 2015/16:3043 om ramar för utgiftsområde 18 för 2016 respektive 2017–2019. Regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas, likaså övriga oppositionspartiets förslag.

Vår främsta invändning mot regeringens förslag om utgiftsramar för utgiftsområde 18 gäller återgången till en statlig subventionspolitik inom det bostadspolitiska området. En sådan politik bedrevs under flera årtionden av tidigare socialdemokratiska regeringar och har starkt bidragit till dagens problem på bostadsmarknaden. Alliansregeringens arbete på området var i stället inriktat på att genomföra regelförenklingar och skapa långsiktigt hållbara spelregler för en bostadsmarknad i balans där bostadskonsumenternas efterfrågan blir styrande.

Regeringens förslag om en kraftigt utökad ram för utgiftsområde 18 utgår från att fyra nya bidragssystem införs 2016 med en sammanlagd omfattning på närmare 6 miljarder kronor. Det lämnas anmärkningsvärt knapphändig information i budgetpropositionen om de avsedda villkoren för dessa bidragssystem. För ett av bidragssystemen – investeringsstödet för hyresbostäder – har emellertid en promemoria med förslag om bidragsvillkor nyligen remissbehandlats. Det kan konstateras att de tilltänkta mottagarna till detta bidrag, dvs. bygg- och fastighetssektorn, till helt övervägande del är kritiska till regeringens förslag och i stället efterfrågar fler åtgärder i linje med den tidigare regeringens arbete. Även förslaget om ett bidragssystem för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus har väckt starka invändningar inom fastighetssektorn eftersom bidraget kommer att missgynna de fastighetsägare som tagit ansvar för och underhållit sitt bostadsbestånd. En motsvarande invändning kan riktas mot förslaget om ett stöd för upprustning av skollokalerna.

Moderaternas förslag om ramar för utgiftsområde 18 utgår således från att regeringsförslagen om fyra nya bidragssystem ska avvisas av riksdagen. I övrigt har vårt ramförslag beräknats bl.a. för att möjliggöra ökade konsumentpolitiska satsningar. Vår utgångspunkt är att konsumenterna ska ha makt och möjlighet att göra aktiva och medvetna val. Vi har därför föreslagit att fyra anslag inom det konsumentpolitiska området ska höjas i förhållande till regeringens förslag. Dessa medel ska bl.a. användas i arbetet med konsumentupplysning och mot överskuldssättning.

2. Utgiftsram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (SD)

Roger Hedlund (SD) och Mikael Eskilandersson (SD) anför:

Vi anser att finansutskottet bör tillstyrka förslagen i Sverigedemokraternas partimotion 2015/16:761 om ramar för utgiftsområde 18 för 2016 respektive 2017 och 2018. Regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas, liksom övriga oppositionspartiets förslag.

Sverigedemokraterna föreslår att utgiftsramen för utgiftsområde 18 bestäms till betydligt lägre belopp än vad regeringen föreslagit för respektive år. Vår beräkning av ramens storlek utgår från våra anslagsförslag för utgiftsområdet. Vi anser att riksdagen inte bör godkänna regeringens förslag om anslag för tre nya bidragsformer med en omfattning på sammanlagt över 5 miljarder kronor. Det gäller investeringsstödet till anordnande av hyresbostäder, stödet till energieffektivisering och renovering av flerbostadshus samt stödet till kommuner för att ”premiера ett förändrat arbetssätt” vad gäller bostadsbyggande. Det är visserligen mycket angeläget att staten på olika sätt tar ett ökat ansvar för ett tillräckligt bostadsbyggande och en enklare hantering av plan- och bygglovsfrågor samt upprustningen av vissa bostadsområden, men regeringens förslag i budgetpropositionen om nya bidragsformer har i flera avseenden en felaktig inriktning, och de avsedda bidragsvillkoren är dessutom otillräckligt beskrivna. Sverigedemokraternas förslag om ram för utgiftsområde 18 ger emellertid utrymme för en av de stödformer som regeringen föreslår, nämligen stödet till upprustning av skollokaler. Behovet av upprustning av landets skollokaler är mycket stort.

Vår beräkning av ramen för utgiftsområde 18 utgår vidare från att anslaget till Lantmäteriet bör höjas med 100 miljoner kronor för att uppdaterade kartor ska kunna tillhandahållas kostnadsfritt. Den nuvarande ordningen, som innebär att Lantmäteriet tvingas ta betalt även för den digitala kartinformationen, leder till betydande förluster i samhällsekonomin. Det visade sig exempelvis vid den stora branden i Västmanland när räddningstjänsten använde sig av föråldrade kartor. Avslutningsvis anser vi att ramen för utgiftsområdet för 2016 kan begränsas något genom att anslaget för utvecklingsprojekt för jämställda rum avvecklas ett år tidigare än enligt regeringsförslaget.

Vi anser således att riksdagen bör fastställa ramen för utgiftsområde 18 till en nivå som 2016 är 4 961 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. För de två därpå följande åren bör riksdagen godkänna en ram som är 5 400 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget för respektive år.

3. Utgiftsram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (C)

Ola Johansson (C) anför:

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka förslagen i Centerpartiets partimotion 2015/16:3223 om ramar för utgiftsområde 18 för 2016 respektive 2017–2019. Regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas, liksom övriga oppositionspartiets förslag.

Regeringens förslag om utgiftsområde 18 utgår från att bostadspolitiken åter ska inriktas på subventioner och detaljstyrning av bostadsmarknaden. Det är en sådan politik som har lett fram till en bostadsmarknad som i dag är präglad av bostadsbrist och skenande bostadspriser i stora delar av landet. Subventioner snedvrider konkurrensen och leder till högre byggkostnader. Centerpartiet vill i stället fortsätta den avregleringspolitik på området som inleddes av alliansregeringen. Vårt alternativ till regeringens förslag om nya stora bidragssystem är inriktat på bl.a. en fortsatt reformering av plan- och bygglagstiftningen och åtgärder som kan stimulera nya finansieringslösningar och ökad konkurrens samt ett bättre utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet. Vi anser också att beskattningen för att köpa, äga och sälja sin bostad behöver ses över.

Vårt alternativ inom bostadspolitiken innebär att det inte behöver beräknas något utrymme inom utgiftsområde 18 för de fyra nya bidragssystem med anslag på närmare 6 miljarder kronor som regeringens föreslagit. Vårt förslag om utgiftsramar utgår även från att vissa uppräkningspolitiska anslagen inte genomförs på det sätt som föreslagits i budgetpropositionen.

Mot denna bakgrund föreslår jag att finansutskottet tillstyrker Centerpartiets förslag om att utgiftsramen för utgiftsområde 18 för 2016 bestäms till ett belopp som är 5 901 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. De preliminära ramarna för 2017 och 2018 bör beräknas till belopp som är 5 852 miljoner kronor lägre än regeringens förslag för respektive år. För ramen 2019 bör riksdagen godkänna ett belopp som är 5 522 miljoner kronor lägre än i den beräkning som regeringen redovisat.

4. Utgiftsram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (FP)

Robert Hannah (FP) anför:

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka förslagen i Folkpartiets partimotion 2015/16:3244 om ramar för utgiftsområde 18 för 2016 respektive 2017 och 2018. Regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas, liksom övriga oppositionspartiets förslag.

Regeringen har tidigare aviserat en storskalig satsning på återinförda byggsubventioner. I budgetpropositionen föreslås anslag inom utgiftsområde 18 på sammanlagt närmare 6 miljarder kronor med denna inriktning. Jag anser att riksdagen helt bör avvisa dessa förslag eftersom denna typ av bidrag leder till att konkurrensvillkoren snedvrids och bostadsmarknadens funktion försämras. Det bör i sammanhanget framhållas att bygg- och fastighetssektorns egna branschorganisationer delar denna kritiska inställning till statliga subventioner.

Folkpartiets förslag i partimotionen innebär att ramen för utgiftsområde 18 kraftigt kan begränsas i förhållande till regeringens förslag. Det beror på våra förslag om följande förändringar av anslagen inom utgiftsområdet i förhållande till regeringens förslag. Vi avvisar det nya investeringsstödet för hyresbostäder eftersom det innebär en mångmiljardsubvention till byggföretag och misshushållning med skattemedel. Vi avvisar bidragen till renoveringar av bostadshus och skollokaler eftersom de skapar orättvisor gentemot de fastighetsägare och kommuner som redan tagit ansvar för sitt fastighetsbestånd. Vi avvisar även det stöd som enligt budgetpropositionen ska gå till kommuner för att premiera ett förändrat arbetssätt i plan- och bygglovsfrågor eftersom det åtminstone under 2016 inte alls har en sådan inriktning.

När det gäller den sistnämnda frågan föreslår vi att det i stället inrättas ett anslag på 75 miljoner kronor som ska användas som en ekonomisk stimulans till de kommuner som redan har korta handläggningstider eller framgångsrikt förkortar sina handläggningstider för plan- och bygglovsärenden. Vårt förslag om ram för utgiftsområde 18 baseras vidare på att vissa anslag kan skäras ned med beaktande av den faktiska utgiftsnivån under senare år samt på en något reviderad pris- och löneomräkning för vissa myndigheter. Slutligen utgår vårt ramförslag för utgiftsområde 18 från en viss förstärkning av anslagen för Konsumentverket och för åtgärder på konsumentområdet.

5. Utgiftsram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik (KD)

Caroline Szyber (KD) anför:

Jag anser att finansutskottet bör tillstyrka förslagen i Kristdemokraternas partimotion 2015/16:2512 om ramar för utgiftsområde 18 för 2016 respektive 2017–2019. Regeringens förslag i motsvarande delar i budgetpropositionen bör avstyrkas, liksom övriga oppositionspartiets förslag.

Kristdemokraternas förslag om ram för utgiftsområde 18 utgår från att riksdagen i nästa steg i budgetprocessen avvisar regeringens förslag om nya anslag inom utgiftsområdet. Det gäller de nya bidragsformerna för renovering av flerbostadshus respektive skollokaler, investeringsstödet för byggande av hyresbostäder samt ett bidrag till vissa kommuners arbete med plan- och bygglovs-

ärenden. Vi anser också att det är möjligt att skära ned nivån på två bostadspolitiska anslag som under senare år endast utnyttjats i begränsad utsträckning och där det redan finns ett betydande anslagssparande.

Kristdemokraterna har i den tidigare alliansregeringen bidragit till att det tagits betydande steg mot en bättre fungerande bostadsmarknad. Dessa åtgärder får nu genomslag bl.a. i form av ett ökat bostadsbyggande. Utvecklingen på bostadsmarknaden med ett påtagligt ökat efterfrågetryck gör emellertid att det är helt nödvändigt att nu fortsätta reformarbetet med förenklingar i plan- och bygglagstiftningen och en översyn av hyresregler och bostadsskatter. Kristdemokraterna har under årets allmänna motionstid lagt fram ett flertal förslag med en sådan utgångspunkt. Regeringens förslag för utgiftsområde 18 pekar emellertid i en helt annan riktning när man föreslår stora anslag för kontraproduktiva subventioner. Det föreslagna investeringsstödet riskerar att snedvrída konkurrensen och motverka en kostnadseffektiv produktion. Bidragen till renovering av flerbostadshus och skollokaler missgynnar de fastighetsägare som redan gjort nödvändiga investeringar och underhållit sitt fastighetsbestånd.

Sammanfattningsvis saknas det således skäl att fastställa ramen för utgiftsområde 18 till över 7 miljarder kronor enligt regeringens förslag. Det behövs inte en återgång till en statlig subventionspolitik utan en politik för en fortsatt översyn av statliga regler och andra åtgärder som kan förbättra bostadsmarknadens funktionssätt.